

Лаврик Марина Павлівна
аспірант
Сумський державний педагогічний
університет імені А.С. Макаренка
викладач кафедри іноземних мов
Сумський національний аграрний
університет
maryna.lavrik@gmail.com

МОВНА ПІДГОТОВКА ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ЯК НАУКОВА ПРОБЛЕМА

Анотація. У статті проаналізовано дослідження науковців щодо мовної підготовки іноземних студентів. Доведено, що вчені розглядають зазначену проблему у широкому спектрі. Наукові розвідки присвячені пошуку шляхів підвищення рівня мовної підготовки, залученню сучасних методик викладання у навчальний процес, формуванню сприятливих умов для адаптації студентів-іноземців.

Ключові слова: мовна підготовка, іноземні студенти, адаптація, методика викладання.

Abstract. The article analyzes the research of scholars on the language training of foreign students. It is proved that scientists consider this problem in a wide spectrum. Scientific investigations are devoted to finding ways to improve the level of language training, to use modern methods of teaching in the educational process, to make favorable conditions for the adaptation of foreign students.

Key words: language training, foreign students, adaptation.

Постановка проблеми. Входження України у світовий освітній простір вимагає від нашої держави удосконалення системи вищої освіти. В умовах трансформації в нову багатонаціональну і багатомовну державу освітній простір зазнає стрімких змін. На сьогоднішній день освітні кордони відсутні, студентам відкриті двері закладів вищої освіти незалежно від місця розташування. Українська вища школа не є виключенням, вона реалізує навчання студентів з різних країн. Варто зазначити, що у зв'язку з мобільністю іноземних студентів підвищився інтерес до мови як найбільшої цінності народу та як засобу навчання. Здобуття вищої освіти в українських ЗВО можливе за умови володіння мовою навчання (українською, російською ч англійською).

Аналіз актуальних досліджень. Особливості мовної підготовки студентів-іноземців на довузівському етапі висвітлено у роботах

Н.Б. Булгакової, В.І. Груцяка, Л.І. Васелецька, Г.Я. Іванишин, Я.І. Проскуркіна дослідили особливості формування професійного мовлення, О.О. Пальчикова презентувала методику навчання української мови іноземних студентів на крос-культурній основі. Особливості викладання російської мови як іноземної висвітлено у роботах В.В. Ніколаєнко, І.М. Кушнір, О.В. Старостенко. Особливості професійної підготовки іноземних студентів та проблеми полікультурної компетенції охарактеризовані в роботах Н.В. Каланік, О.В. Яцишиної, І.О. Сафоновой.

Мета статті – розглянути явище мовної підготовки іноземних та визначити основні проблеми досліджуваного питання.

Виклад основного матеріалу. В контексті мовної підготовки іноземних студентів вчені на перше місце виносять проблеми якості навчання. Вчені наголошують, що недостатня мовна підготовка матиме негативні наслідки та стане на заваді реалізації головної мети – підготовки кваліфікованих кадрів для інших держав. Студенти, які не володіють повною мірою мовою навчання, не зможуть отримати належну фахову підготовку [2].

Говорити про високий рівень знання іноземної мови можливо лише в тому випадку, коли у студента сформовані вміння та навички в усіх чотирьох видах діяльності – аудіювання, читання, говоріння та письмо. Їх формування починається на першому етапі навчання іноземних студентів в Україні – на підготовчому відділенні (факультеті). На цьому етапі студенти здобувають знання, необхідні їм для подальшого навчання в українських ЗВО. Ключовим завданням підготовчого відділення (факультету) є якісна мовна підготовка, яка є важливою умовою для здобуття якісних ґрунтовних освітніх послуг під час навчання на основному факультеті.

Варто зауважити, що більшість іноземних студентів є громадянами Туркменістану, Азербайджану, Індії, Іраку. В цьому списку відсутні такі високорозвинені країни, як США, Канада, Англія, Німеччина. Науковці це аргументують недостатньо високим іміджем ЗВО України та їхньою відсутністю у міжнародних рейтингах, які визначають якість освіти. До

факторів, які впливають на вибір ЗВО, де іноземець буде здобувати вищу освіту, відносяться: імідж університету як у вітчизняному, так і в європейському та світовому освітньому просторі, вартість освітніх послуг, комфортність соціокультурного середовища, можливість подальшого працевлаштування тощо. Враховуючи фактори вибору ЗВО та статистичні дані щодо іноземних студентів в Україні, очевидно, що вирішальним для них є невисока плата за навчання. Серед важливих факторів є також мова навчання. В українських ЗВО професійне навчання іноземних студентів здійснюється українською або російською мовами. Зважаючи на великий потік іноземців з англomовних країн протягом останніх років ЗВО почали впроваджувати навчання англійською мовою.

Навчання іноземної мови (ІМ) на підготовчому відділенні (української, російської) представляє собою цілісний процес, який прямо пропорційно пов'язаний з якістю оволодіння ІМ студентами-іноземцями під час здобуття ними професійної освіти.

Незважаючи на обрану мову навчання, з лінгвістичної точки зору освітнє середовище є полікультурним та багатомовним, оскільки в переважній кількості груп навчаються представники різних країн, які в побуті використовують рідну мову та слідуєть традиціям і звичаям рідної країни.

Такий чином, питання якості професійної підготовки іноземних студентів, і мовної зокрема, є важливим і актуальним. Іноземні студенти вивчають іноземну мову не лише як засіб вираження думки, а і як джерело пізнання культури країни, в якій вони навчаються. Середній термін навчання іноземних студентів на підготовчому відділенні складає один академічний рік. Вітчизняні вчені наголошують, що цього не достатньо для повноцінної реалізації задач, які має на меті довузівська підготовка.

Україна має значний досвід підготовки кадрів для інших країн. Однак, стрімкі зміни у сучасному суспільстві диктують необхідність удосконалення процесу навчання студентів-іноземців, зокрема удосконалення їхньої мовної підготовки.

Під час вивчення іноземних мов важливу роль відіграє методика їх викладання. Від правильно обраних форм, методів та засобів навчання залежить рівень мовної підготовки. Традиційні методи навчання іноземної мови передбачають засвоєння мовних знань у штучних умовах. Частіше за все такий підхід зводиться до механічного запам'ятовування. Це означає, що навички безпосереднього спілкування іноземною мовою залишаються поза увагою. У випадку з іноземними студентами це не допустимо, оскільки у них навички спілкування хоча б на побутовому рівні важливі вже з перших днів перебування у країні, куди вони приїхали на навчання. Саме тому сьогодні все більша кількість педагогів-дослідників звертається до європейського досвіду навчання іноземної мови і використовує їх у роботі з іноземними студентами.

Т.А. Касьяненко підтримує наукові погляди Н. Ушакової та О. Тростинської і зазначає, що рівень володіння мовою фаху багато в чому визначає якість професійної підготовки студентів, оскільки саме високий рівень володіння фаховою лексикою є необхідною умовою успішного оволодіння студентами майбутньою професією. Т.А. Касьяненко акцентує увагу на тому, що викладачі мови навчання для іноземних студентів повинні мати загальні знання з фахових дисциплін. При цьому, спираючись на практичний досвід, науковець зазначає, що в більшості випадків викладачі-словесними обмежуються знаннями лише зі своєї дисципліни, що знижує ефективність занять. Саме тому вчена говорить про необхідність створення підручників з мови навчання, враховуючи профіль. Тобто, підручник має містити лексичний матеріал та комунікативні завдання у відповідності до фаху навчання [1].

Аналізуючи концепцію мовної підготовки іноземців у ЗВО України, вчені звертають увагу на системний підхід. Він передбачає оновлення стандартів мовної освіти, навчально-методичної літератури, впровадження новітніх інформаційних технологій, удосконалення професійної майстерності викладачів, планомірне та цілеспрямоване керування мовною освітою, залучення громадських організацій до розв'язання проблем формування мовної культури [5, С. 144-145].

Не менш важливим під час мовної підготовки є питання адаптації студентів-іноземців до нових умов та нового соціокультурного середовища. З перших днів перебування у ЗВО студенти-іноземці перебувають у незвичному для них мовному та культурному середовищі. Саме тому, чим швидше вони адаптуються до нових умов, тим швидше сконцентруються на процесі навчання.

Вчені вважають, що соціалізація й адаптація починаються з розвитку емоційного реагування, інтелектуалізації емоцій, становлення емоційнопочуттєвого досвіду. В умовах соціальних змін особливу роль відіграє не академічний розум, а здатність керувати своїми емоціями, тобто емоційний інтелект [4].

Висновки. Мова – це один з інструментів європейського єднання. Володіння іноземною мовою дає можливість отримувати вищу освіту за межами своєї країни. Україна як активна учасниця євро інтеграційних процесів здійснює підготовку кваліфікованих кадрів для інших держав. В останні роки спостерігається збільшення потоку іноземців, які приїждять отримати вищу освіту в Україні. Ключовою складовою освітнього процесу є мовна підготовка студентів-іноземців. Аналіз наукових розвідок свідчить, що вчені широко досліджують явище мовної підготовки іноземних студентів. Вчені наголошують, що мовна підготовка іноземних студентів нерозривно пов'язана з процесами адаптації до нового соціокультурного середовища. Ефективність мовної підготовки значною мірою залежить від обраних форм та методів навчання. В числі перспектив, направлених на покращення якості мовної підготовки, вчені вбачають удосконалення змісту підручників, урахування обраного фаху з перших занять, підвищення рівня майстерності викладачів, які працюють з іноземною аудиторією.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Таким чином, можемо зробити висновок про актуальність питань мовної підготовки. Подальші наукові розвідки полягають у виокремленні аспектів, в яких вчені досліджують проблеми мовної підготовки іноземних студентів.

Література

1. Касьяненко Т.А. Особливості вивчення української мови як іноземної у вищих мистецьких навчальних закладах / Т.А. Касьяненко // Культура народів Причорномор'я. — 2013. — № 259. — С. 143-146.
2. Немець К. А. Актуальні питання адаптації іноземних студентів до навчання у вищих навчальних закладах України (із досвіду роботи кафедри соціально-економічної географії і регіоназнавства) / К. А. Немець, П. А. Вірченко, Л. В. Ключко // Проблеми сучасної освіти. — 2016. — Вип. 7. — С. 97-102.
3. Сладких И. А. Эмоциональная ответственность преподавателя в системе подготовки иностранных студентов / И. А. Сладких // Інформаційні технології : наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я : тези доповідей XXIII міжн. наук-практ. конф. Ч IV (20–22 травня 2015 р., Харків) / за ред. проф. Сокола С. І. — Х., НТУ «ХП»., 2015. — С. 26.
4. Сладких І. А. Розвинутий емоційний інтелект студентів-іноземців як умова готовності до навчання / І. А. Сладких // Наука і освіта: педагогіка. — Одеса : Південний науковий центр НАПН України, 2014. — № 2. — С. 103–107.
5. Ушакова Н.І. Концепція мовної підготовки іноземців у ВНЗ України / Н.І. Ушакова, В.В. Дубчінський, О.М. Тростинська // Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти. — 2011. — Випуск 19. — С. 136-146.